

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ, ЙОГО РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Державний університет інфраструктури та технологій

***Анотація:** Досліджено значення, роль і функції державного бюджету України в умовах військового часу. Визначено, що головне призначення сучасного бюджету є фінансування національної безпеки країни, її відбудови та подальшого розвитку.*

***Ключові слова:** Державний бюджет; макроекономічна стабільність; дефіцит бюджету; пріоритетне фінансування.*

***Abstract:** The meaning, role and functions of the state budget of Ukraine in wartime conditions are studied. It was determined that the main purpose of the modern budget is to finance the country's national security, its reconstruction and further development.*

***Keywords:** State budge; macroeconomic stability; budget deficit; priority financing.*

Як головний фінансовий план на рік, бюджет держави та бюджетні відносини, що виникають між державою й суб'єктами господарювання в процесі мобілізації та використання грошових ресурсів, фактично визначають ресурси, необхідні для виконання державою своїх функцій - економічної, соціальної, управлінської та оборонної. Без необхідного обсягу грошових коштів ці функції виконати неможливо.

Бюджет - план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [1].

Сьогодні старофранцузьке слово «bougette» або шкіряний мішок, торбина визначає все наше життя, його якість, наповнення благами, можливість для самовдосконалення та отримання соціальних пільг і свобод.

Наприкінці листопада 2022 року президентом України буд підписаний Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 03.11.2022 № 2710-IX, якій одразу був названий бюджетом війни. Це достатньо жорсткий фінансовий план життя українців на рік, основними маркерами якого є фінансування збройних сил України та інших силових органів, забезпечення макроекономічної стабільності в країні, фінансування медицини та соціальних виплат для населення. Так, на фінансування національної безпеки та оборони передбачено 1 141,1 млрд грн, на фінансування пенсійного забезпечення та соціальний захист населення буде направлено 873,9 млрд грн, на фінансування охорони здоров'я передбачено 174,9 млрд грн, на фінансування освіти - 155 млрд грн [2].

Зауважимо, що в умовах війни з російською федерацією, в яку Україна вступила з 24 лютого 2022 року, виконання бюджетом своїх головних функцій, а саме фіскальної, економічного регулювання та соціального захисту населення знаходиться під впливом низки факторів, що пов'язані та викликають мультиплікаційну дію. Це міграція населення в межах країни та за її кордони, руйнація інфраструктури та промислових підприємств, скорочення сільськогосподарських площ, втрата імпортних коридорів, зменшення обсягів імпорту та валютних надходжень.

Наслідком дії міграційних процесів, що розгортаються та тлі війні, є загальне зменшення населення країни. Станом на серпень 2022 року ООН зафіксувало майже 7 млн українців, які перебували в країнах Європи, 4 млн з них звернулися за тимчасовим притулком [4].

У контексті наповнення бюджету така тенденція призводить до загального зменшення платників прямих і непрямих податків, що є підґрунтям для формування його дефіциту. Негативну тенденцію підтримує і скорочення податкових надходжень від промислових підприємств внаслідок їх знищення та руйнації через військові дії на території країни. До цього слід додати галопуючі військові витрати, які повинні бути профінансовані у першу чергу.

Згідно з Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік», доходи державного бюджету України становитимуть - 1,329 трлн грн (у 2022 році доходи планувалися на рівні - 1,553 трлн грн), а видатки - 2,580 трлн грн [2,3].

Отже, об'єктивна реальність - це дефіцит бюджету країни, що воює. У 2023 роки в Україні дефіцит бюджету очікується на рівні майже 1,3 трлн грн (близько 20% від ВВП), а граничний розмір держборгу сягне 6,422 трлн грн і наблизиться до 100% ВВП країни.

Для фінансування бюджетного дефіциту передбачено: податки та збори на доходи фізичних осіб - 143 860 млн грн; податок на прибуток підприємств - 110 700 млн грн; надходження від приватизації державного майна - 600 млн грн [2].

Задля фінансування залишкової суми бюджетного дефіциту уряд України планує залучати кошти від іноземних партнерів - країн ЄС, МВФ і США. Їх сумарне щомісячне фінансування дефіциту бюджету України планується на рівні 2,5 млрд дол США. Загалом сума запозичень - 170 356 млрд грн, з них зовнішні - 161 284 млрд грн, а внутрішні - 90 724 млрд грн [2].

Основним внутрішнім інвестором бюджетного дефіциту був і залишається Національний банк України, але обсяги його бюджетного фінансування справедливо стримує можливість виникнення гіперінфляції, перехід до якої буде мати руйнівні соціально-економічні наслідки.

Привертає увагу, що бюджет 2023 року не передбачає індексації заробітної плати робітників і зміни у розмірі посадових окладів бюджетників. Не буде переглядатися у 2023 році і розмір прожиткового мінімуму та розмір мінімальної заробітної плати. Ці показники залишаються на рівні 2022 року: мінімальна зарплата - 6700 грн на місяць, мінімальний прожитковий мінімум на одну особу - 2589 грн на місяць [2].

Зауважимо, що скасування інфляційної індексації і фактично заморожування рівня прожиткового мінімуму та розміру мінімальної заробітної плати на тлі інфляційних очікувань на рівні 30%, призведе до стрімкого зменшення саме реальної заробітної плати працівників, що є додатковим викликом для населення країни [5].

Бюджет Україні 2023 року це не тільки бюджет війни, а і бюджет перемоги, тому його головними функціями є фінансування безпеки країни, забезпечення макроекономічної стабільності, створення умов для відбудови та подальшого розвитку країни. Задля цього головним фінансовим планом передбачено:

- пріоритетне фінансування сектору безпеки та оборони країни - загальні видатки на оборону 1 141,1 млрд грн (майже 50% всього бюджету), а видатки Міноборони у 2023 році сягнуть 857,9 млрд грн, що удвічі більше ніж у бюджеті 2022 року;

- підтримка національної економіки через пільгове кредитування, а саме забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва. Його фінансування за рахунок видатків розвитку збільшиться у 2023 році на 6,7 млрд грн до суми 16 млрд грн;

- надання грантів для створення або розвитку бізнесу на суму 1,37 млрд грн;

- створення Фонду ліквідації наслідків збройної агресії на суму 35,5 млрд грн;

- реалізація Надзвичайної кредитної програми для відновлення України - 18,783 млн грн

- субвенція місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України - 1,703 млрд грн;

- субвенція місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної програми для відновлення України - 5,292 млрд грн;

- соціальний захист громадян, які потрапили у складні життєві обставини - 86,102 млрд грн [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010, № 2456–VI, редакція 01.01.2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (Дата звернення 20.01.2023)
2. Закон України «Про державний бюджет України 2023 року», від 03.11.2022 року, № 2710-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-IX#Text> (Дата звернення 20.01.2023)
3. Закон України «Про державний бюджет України 2022 року», від 02.12.2021 року, № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (Дата звернення 20.01.2023)
4. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. MOM раунд 8, 17-23 серпня 2022 року. URL: <https://displacement.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-8-17-23> (Дата звернення 21.01.2023)
5. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary> (Дата звернення 21.01.2023)

Андрєєва Олена Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування Державного університету інфраструктури та технологій, Київ, e-mail: cheetah2007@ukr.net

Olena Andrieieva, Associate Professor, Candidate of Economics Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv, e-mail: cheetah2007@ukr.net